

Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Operation Rädsla Danmark

Flyvevåbnets rolle i Operation Rädsla Danmark

Besättningsmedlem, muligvis en flyverløjtnant, fra et S 16 (Caproni Ca 313) rekognosceringsfly. Fra Kilde 4.

Flyverstabens operationsafdeling forestod planlægningsarbejdet i forbindelse med de to påtænkte deloperationer - Operation Rädsla Själland og Operation Rädsla Bornholm.

Flyvevåbnets bidrag var ca. 300 fly, som skulle indsættes under ledelse af Flyvevåbnets chef, generalløjtnant B. Nordenskjöld, der ville opslå sit hovedkvarter på flyvestationen ved Ljungbyhed.

Flyverstyrkerne omfattede en eskadre bombefly (Andra flygeskadern), en eskadre jagerfly (Tredje flygeskadern) samt nogle rekognosceringseskadriller.

Kilde 3 omtaler, at Anden Eskadre rådede over 5 flyverafdelinger (flygflottilj), mens Tredje Eskadre rådede over 4 flyverafdelinger samt nogle eskadriller rekognosceringsfly.

Billedet giver samtidig et indtryk af den svenske flyverdragt.

Afdelingerne/eskadrillerne specificeres ikke i Kilde 3, men efter flyvevåbnets fredstidsorganisation (Kilde 1) omfattede de to eskadrer følgende flyverafdelinger:

Enhed

Flyvestation (fredstid) Flytyper

Andra flygeskadern		Göteborg		
F 6	Kungliga Västgöta flygflottilj	Karlsborg	Let bombefly	B 17
F 7	Kungliga Skaraborgs flygflottilj	Såtenäs	Jagerfly	J 22
F 9	Kungliga Göta flygflottilj	Säve	Let bombefly	B 17
F 14	Kungliga Hallands flygflottilj	Hamlstad	Middeltungt bombefly	B 18
Tredje flygeskadern		Stockholm		
F 8	Kungliga Svea flygflottilj	Barkarby	Jagerfly	J 22
F 10	Kungliga Skånska flygflottilj	Ängelholm	Jagerfly	J 22
F 13	Kungliga Bråvalla flygflottilj	Norrköping	Jagerfly	J 22
F 16	Kungliga Upplands flygflottilj	Uppsala	Jagerfly	J 22

Planlægningsarbejdet

Planlægningsarbejdet begyndt den 14. april 1945; den 20. april udsendes et notat til orientering for hæren og søværnet, hvori flyvevåbnets påtænkte opgaver beskrives.

- Tredje Eskadre ville få den mest aktive rolle, idet den skulle varetage jagerdækningen af Øresund, såvel offensivt som defensivt. Operationscenter: Malmø.
- Anden Eskadre skulle være i beredskab, med henblik på indsættelse mod tyske søstridskræfter og eventuelle modstandslommer i land. Bombning måtte kun ske mod mål, der var tydeligt erkendt som tyske, hvorved eventuel skade på dansk ejendom søgtes begrænset. Operationscenter: Ljungbyhed.
- Luftrekognosceringen skulle intensiveres, en virksomhed som i givet fald også skulle foregå helt frem til operationernes start.

Planlægningsarbejdet omfattede også deployeringen af afdelinger og eskadriller til flyvestationer og feltflyvepladser i Sydsverige.

Rekognosceringsfly af typen S 16 (Caproni Ca 313).
Fra Kilde 1.

Den 27. april 1945 afsluttes arbejdet og der gennemføres samme dag en luftrekognoscering af visse kystafsnit på Sjælland og Bornholm, hvor fly fra F 3, Kungliga Östgöta flygflotillj, foretager en række skråoptagelser af tyske militære anlæg.

Formålet med denne fotorekognoscering var at opdatere hele planlægningsgrundlaget for Operation Rädde Danmark.

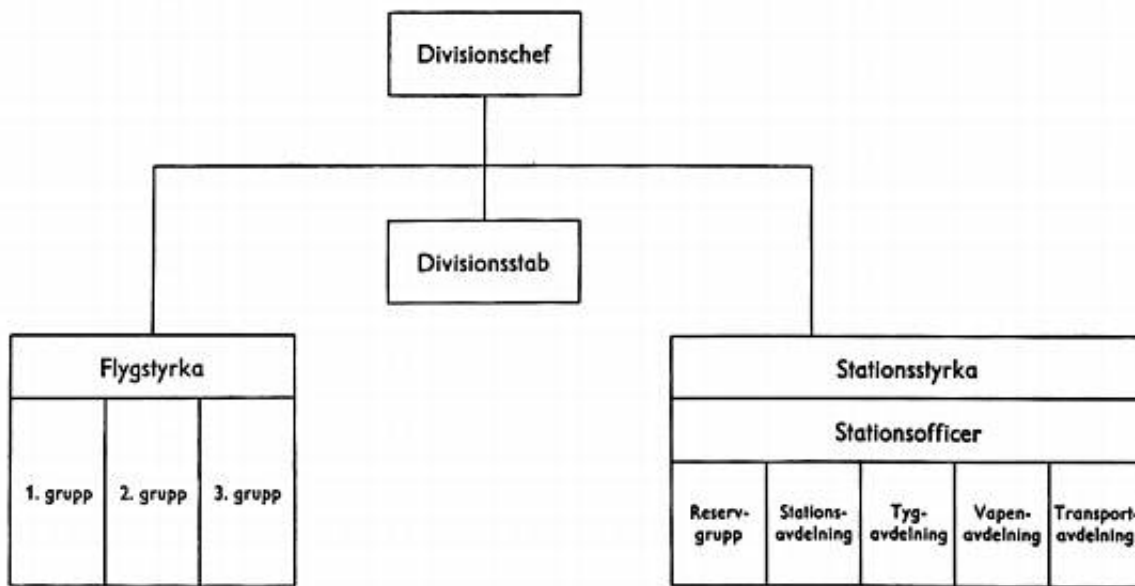
Organisation

De svenske flyverafdelinger var opdelt i 2-3 eskadriller (*divisioner*).

Det følgende eksempel viser en let bombeeskadrille, umiddelbart før krigen, omtalt med periodens danske betegnelser.

Eskadrillen bestod af:

- **Stab (24 mand)**
Operationssektion, radiosektion, fotosektion, meteorologisektion samt forplejningssektion.
- **Flyvende echelon (18 mand)**
Tre sektioner á 3 fly med besætninger (á 2 mand); eskadrillechefen indgår i mandskabsstyrken.
- **Rullende echelon (ca. 100 mand)**
Stations- og transporttjeneste samt flymekanikere og våbenmekanikere.

Let bombeeskadrille, ca. 1939.

Fra Kilde 2.

Jagerfly af typen J 22.

Fra Kilde 4.

Flytyper

Det svenske flyvevåben kunne ikke erhverve et passende moderne jagerfly på det internationale marked, så man var nødsaget til at producere et selv.

Opgaven gik til *Flygförvaltningens Verkstad i Stockholm* (FFVS)..

Flyet var udrustet med enten 2 stk. 8 mm og 2 stk. 13,2 mm maskingeværer, eller 4 stk. 13,2 mm maskingeværer.

Let bombefly af typen B 17.
Fra Svensk Flyg-historisk Förening.

Flyet, der er fremstillet af SAAB, havde en besætning på 2 mand, og kunne medføre en bombelast på 500 kg.

Flyet er i dansk sammenhæng kendt, som det svenske fly, Flyverstyrken ved Den danske Brigade fik stillet til rådighed af F 7, Kungliga Skaraborgs flygflottilj, på flyvestationen i Såtenäs.

Middeltungt bombefly af typen B 18.
Fra Kilde 4.

Flyet havde en besætning på 3 mand, og kunne medføre en bombelast på 1.400 kg.

Flyet er bygget af SAAB og afløste et ældre bombefly af typen Junkers 86.

Flyet fandtes i to hovedudgaver - B 18 (middeltungt bombefly) og S 18 (middeltungt rekognosceringsfly).

Præcis hvilke fly, der gennemførte fotorekognosceringen over Danmark den 27. april 1945 er jeg ikke klar over.

*Middeltungt rekognosceringsfly af typen S 16.
Fra Kilde 4.*

Flyene var indkøbt i Italien i 1940-41.

Flyet fandtes i to hovedudgaver - B 16 (middeltungt bombefly) og S 16 (middeltungt rekognosceringsfly).

I rekognosceringsudgaven var det udrustet med 4 stk. 8 mm maskingeværer.

Flytyper - sammenfatning

Data	J 22	B 17	B 18	S 16
Spændvidde	10 m	13,7 m	13,23 m	11,8 m
Længde	7,8 m	9,8 m	17,04 m	16,65 m
Højde	3,6 m	4,0 m	4,35 m	3,70 m
Startvægt	2.835 kg		8.793 kg	5.900 kg
Maksimal hastighed	575 km/t	435 km/t	570 km/t	420 km/t
Besætning	1	2	3	4

Feltflyvepladser

*Et jagerfly af typen J 20 (Reggiane Re 2000 Falco)
i flyverskjul på feltflyveplads.*

Fra Kilde 1.

Allerede i 1936 forudså flyverstabem, at flyverafdelinger og eskadriller måtte spredes i tilfælde af mobilisering.

Der gennemførtes et større rekognosceringsarbejde med at finde egnede steder til anlæggelse af feltflyvepladser. Arbejdet afsluttedes i 1938 og der blev bevilget midler til at anlægge 19 feltflyvepladser (*krigsflygfält*).

Ved krigens slutning var der i alt anlagt 39 feltflyvepladser. 11 af disse havde helt eller delvist betonstartbaner, hvilket sikrede, at de kunne anvendes i al slags vejr, ikke uvæsentligt i et land hvor sne og tøvejr øver indflydelse.

Et SAAB B 17 let bombefly i felthangar på Feltflyveplads 16.

Fra Kilde 6.

Kilde 5 indeholder kort, der viser tidens flyvestationer og feltflyvepladser.

Kilde 6 har en fyldig og rigt illustreret beskrivelse af Krigsflygfält 16 på Brattforsheden, nær Karlstad.

Her vises bl.a. de felthangarer, som blev konstrueret af træstammer, grene og sløringsnet.

Nærluftforsvar

Feltflyvepladserne blev sikret af et nærluftforsvar, der omfattede 40 mm luftværnskanoner og 20 mm maskinkanoner samt luftværnsmaskingeværer, bl.a. i dobbeltaffutager.

Maskinkanoner og maskingeværer blev bemanded af mandskab fra eskadrillernes rullende escheloner, om de lette luftværnskanoner også var således bemanded eller om de kom fra hærens luftværnsenheder, er jeg ikke klar over. De følgende billeder viser klart, at mandskabet er fra flyvevåbnet, idet de bærer en flyvervinge på deres stålhjelme; hæren anvendte et blå skjold, med tre gyldne/gule kroner.

*Maskingevær m/36 i luftværnsaffutage.
Fra Kilde 6.*

*20 mm maskinkanon m/40 i stationær
luftværnsaffutage.
Fra Kilde 6.*

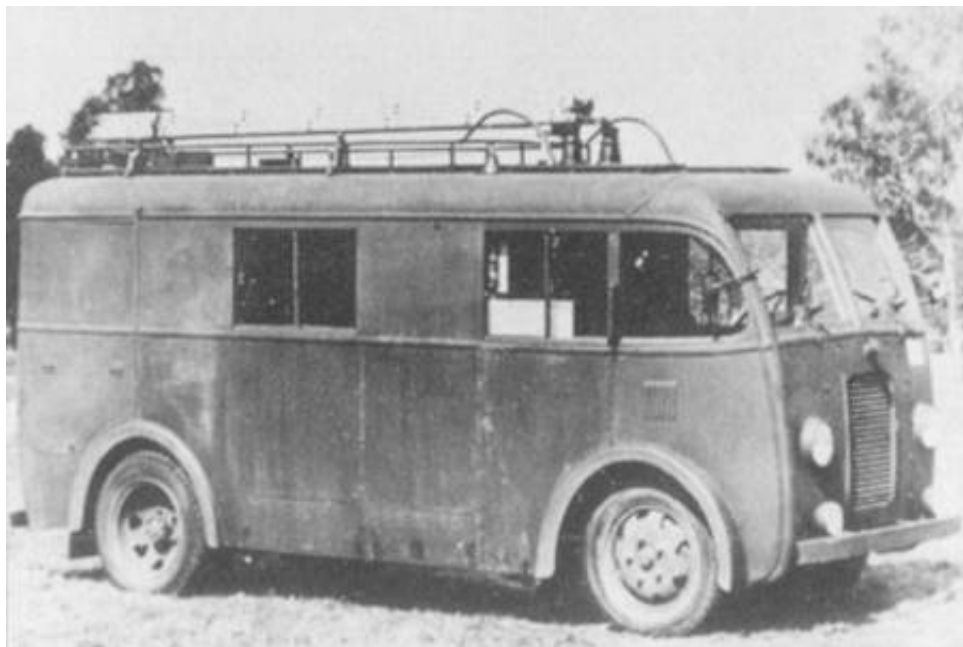
*Tankvogn og brændstofdepot på en feltflyveplads, ca. 1939.
Fra Kilde 1.*

Den rullende echelon

Deployeringen til feltflyvepladser var en del af uddannelsen.

Kilde 6 indeholder en række gode fotografier af en deployeringsøvelse fra september 1942, se Eskaderövningen 1942.

Herfra får man et godt indtryk af, hvorledes en feltflyveplads var indrettet og glimt af det rullende materiel.

Radiovogn, Volvo. Fra Kilde 7.

At dømme efter disse billeder ser busser ud til at have været et foretrukket transportmiddel, både som specialkøretøjer og transportkøretøjer.

Køretøjer af denne type blev indført i 1941, og fandtes bl.a. i udgaverne *rabil TMR8*.

Tilsvarende, men på en lidt længere undervogn, var fototydningsvognene *fotobil m/42* og *fotobil 202*.

Radiovogn, Scania-Vabis.

Billedet stammer fra Scania-Vabis hjemmeside, hvor det dog er vist spejlvendt.

I Flyvevåbnets udgave blev den benævnt *rabil TMR9*, mens den i Hæren blev benævnt *rabil 323*.

Disse udgaver kom frem i 1943-44 og var i tjeneste helt frem til 1970'erne.

Vognen blev også anvendt som rullende kommandostation.

Afslutning

Denne artikel giver et indtryk af materiellet i og organisationen af de enheder af det svenske flyvevåben, der var påtænkt indsat under en eventuel Operation Rädde Danmark.

Min artikel Den danske Brigade i Sverige 1943-1945 - Brigadens Flyverstyrker, Del 3 giver et indtryk af, hvorledes en let bombeeskadrille, udrustet med SAAB B 17 maskiner, var tænkt indsat mod tyske mål i Danmark. Jeg betragter også løjtnant C.H. Sandqvists operationsbefaling som et eksempel på, hvorledes det svenske flyvevåbens eskadriller arbejdede, al den stund at netop de danske piloter havde svensk uddannelse og taktik som baggrund.

Om den danske eskadrilles eventuelle deltagelse i operationerne mod Danmark, melder mine kilder intet om, så her kan man kun gisne...

Kilder

1. *Militärkalendern 1944*, Åhlén & Åkerlunds Förlag, Stockholm, 1943.
2. *Medborgarboken om folkförsvaret* af Erik Malmström (red.), Generalstaben, Stockholm 1939.
3. *Hjälp till Danmark - Militära och politiska förbindelser 1943-1945* af Ulf Torell, Allmänna Förlaget, Stockholm 1973, ISBN 31-38-01693-1.
4. Flieger af Mikael Östberg, specielt afsnittene om de aktuelle flytyper.
5. Swedish military aviation, specielt afsnittet Dispersed basing.
6. Brattforshedens Flygklubb, specielt afsnittet Historia.
7. *Historic Military Vehicles Directory* af Bart Venderveen, After the Battle, London 1989, ISBN 0900913-57-6.

Supplerende materiale om periodens svenske forsvar

- Operation Rädde Danmark
- Den svenske hær 1939-1945 - Infanteriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Pansertropperne
- Den svenske hær 1939-1945 - Artilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Luftværnsartilleriet
- Den svenske hær 1939-1945 - Ingeniørtropperne
- Den svenske marine 1939-1945 - Flåden
- Den svenske marine 1939-1945 - Kystartilleriet
- Det svenske flyvevåben 1939-1945 - Forsøg med luftbårne enheder

Per Finsted

